

---

## Trahv ei peagi olema kommiraha

26. veebruar 2024

Riik pöördub karistusõiguse manu eelkõige siis, kui mingid asjaolud on niivõrd viltu, et nende eest on vaja korrale kutsuda. Kuidas riik korrale kutsub, sõltub paljuski sellest, millise õigusraamistiku parlament on valinud. Eestis on valik hetkel suuresti kontseptsioonil, et karistamiseks on vaja karistusõigust, mille tulemusel saame võimalikult palju „kurjategijaid“, selmet lahendada teatud rikkumisi lihtsamas menetlusraamis, n-ö halduskaristuste kaudu. Viimast kasutab suurem osa Euroopast.

---

Sõltumata sellest, kuidas trahvimise protsess riigis toimib, ei saa trahvi suurus olla pelgalt kommiraha. Seda eriti finantssektoris, millel on kandev mõju majanduskeskkonnale ja kus usaldusel on selge väärtus. Aastaid on olnud finantssektori trahviraamistik selline, et majanduslikult on oluliselt odavam nõudeid rikkuda, kui neid järgida. Maksimaalsed trahvisummad ei ületanud reeglina 32 000 eurot, mis kehtiva karistuspoliitika järgi oli praktikas umbes 10 000 euro suurune trahv. Näiteks, kui Danske rahapesu tõkestamise rikkumiste puhul oleks tulnud ja olnud võimalik väärteo korras reageerida, oleks selline trahviraamistik rakendunud.

Riik on mõistnud seda muret ja 2023. aasta novembrist jõustusid üldises karistusõiguses põhimõttelised muudatused – sisuliselt on väärteomenetlustega võimalik nüüd määrata karistusi miljonites eurodes. Üks selline sektor, mis sai kõrged trahvimäärad, on finantssektor. Ilma põhjustesse sügavamalt minemata, mõistan trahvide tõstmise olulisust, eelkõige juba selle läbi, et teoreetiliselt ei ole rikkumise toimepanemine enam iga kord odavam, kui võimalik maksimaalne trahv. Selline olustik tagab ausama konkurentsi ja on ka heidutusena tugev sõnum.

Küll aga on uute ja suurte trahvide kontekstis põhjust arutleda selle üle, kuhu n-ö keskmise karistuse trahvimäära tõmbame. Kui suur trahv täidab oma eesmärgi? Ilmselgelt ei saa olla nii, et trahvimäär on küll miljonites, aga trahvid praktikas jäävad ikka vanadesse raamidesse, ehk tuhandetesse eurodesse. Seda põhjusel, et nii kaoks parlamendi selge sõnum, et trahvimäärad peavad suurenema.

Finantssektoris saame võrdlusmomendiks vaadata Euroopa Keskpanga poole, kes teeb otse järelevalvet ka nelja Eesti suurpanga osas ja võib neid trahvida. Euroopa Keskpank tegi 2023. aastal pankadele kolm trahvi - 6,6 miljonit, 6,8 miljonit ja 4,4 miljonit eurot. Trahvid on sisuliselt tehtud raporteerimiskohustuste ja aruannete erinevate rikkumise eest. Kohane on küsida, kas sellised trahvid on madalad, piisavad või kõrged? Õige vastus on siin vaid see, et tegu on jõustunud otsustega, mida on põhjalikult kaalutud suurpankade järelevalve poolt. Kuna pangad neid ei vaidlustanud, ju siis trahvid liiga kõrged ei olnud.

Ka Eestis oleme täna seisus, kus tutvustame finantssektorile senisest kõrgemaid trahve, osad neist kindlasti saavad ka kohtulikke lahendeid. Järelevalvajana saan aga kinnitada, et trahvid finantssektoris saavad olema mõistlikel kaalutlustel tehtud. Trahvi eesmärk ei ole kindlasti kedagi pankrotti ajada või põhjendamatult kiusata. Eesmärgiks on eelkõige tagada, et tulevikus selliseid rikkumisi ei oleks (hoolsuse tõstmine), kui ka võtta rikkujalt see, mille ta ebaausalt teenis ning viia vastav summa riigikassasse. Seega on möödas aeg, kus trahv oli kommiraha.

Siim Tammer, Finantsinspektsiooni juhatuse liige